

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Jacobi Alvarez de Paz Opera

De Exterminatione Mali, Et Promotione boni - Libri quinque

Álvarez de Paz, Jacobo

Lvgdvni, 1613

Octauum instrumentum, cura particularis in vitio cuique virtuticontrario
eliminando Cap. 5.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77843](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77843)

nem mentis reperies. Ne aliqua difficultate terrearis, sed cuique insurgenti impedimento resiste, sic cum vincenibus & perseverantibus coronam victoriae consequeris.

Postremo adversus vitiosas consuetudines fortiter agendum est, ut debellatae, virtutibus cedant, & cor nostrum melioribus & quietioribus hospitibus vacuum relinquunt. In quo licet dolor sit, non tamen possumus sine aliquo dolore plagis, & vulneribus nostris per virtutes mederi, & quae superfluum, abscindere. Hunc etiam dolorem, quod illum sequitur, gaudium repensat, immo & prae magnitudine sua priorem dolorem absorbet. Gaudium enim maximum est, quod pro vitiosis affectionibus studiosae nascuntur, quae non pungunt, sed mentem exhilarant. Gaudium quoque est, quod pars nostra inferior, virtute moderata, malos mores deducit, pravam libertatem deserit, & rationis imperio obedire assuescit. Fitque ut maledictio contra Euam pronuntiata, ipsi in benedictionem convertatur. Illi sic dictum est: In dolore paries filios, & sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui. Sed hoc in appetitione nostra benedictio est; quia dolet mala abiiciens, ut de bonis gaudeat, & noxiam libertatem deponit, ut obedire rationi discat. Veruntamen, inquit Augustinus, magnum sacramentum est, huius sententiae, scilicet quod nulla abstinentia fiat a voluntate carnali, quae non habeat in exordio dolorem, donec in meliorem partem consuetudo flectatur. Quod cum pervenerit, quasi natus est filius, id est, ad bonum opus paratus est affectus per consuetudinem bonam. Quae consuetudo ut nasceretur, cum dolore reluctatum est consuetudini mala. Et post pauca, Et quare dictum est: Et erit tibi conversio ad virum tuum, & ipse tui dominabitur: nisi quia illa pars animae, quae carnalibus gaudiis tenetur, cum aliquam malam consuetudinem volens vincere, passa fuerit difficultatem ac dolorem, atque ita pepererit consuetudinem bonam, cautius iam & diligentius rationi obtemperat, tanquam viro, & ipsis quasi erudita doloribus, convertitur ad rationem, & libenter servit iubenti, ne iterum in aliquam perniciosam consuetudinem desinat. Sic ille. Si ergo adversus pravam consuetudinem roboremur, a via illa declinamus, quae ducit ad mortem, & eam ingredimur, quae festinat ad vitam. In qua si aliquantulum perseveremus, eam non iam difficilem & tristem, sed facilem & laetam experiemur. Quod sane satis superque sufficeret ad pravae consuetudini reluctandum. De quo egregie Hieronymus haec ait:

Gen. 3. 16.

Aug. lib. 2. de Gen. cont. Manich. c. 19. tom. 1.

Hieron. epist. ad Celantiā. to. 1.

Sap. 1. 14.

Vide quanta inter has vias separatio sit quantumque discrimen. Illa ad mortem haec tendit ad vitam. Illa celebratur, ac teritur a multis; haec vix invenitur a paucis. Illa enim vitiis per consuetudinem quasi declinior, ac mollior, & velut quibusdam avocata floribus voluptatum, facile ad se rapit commeanium multitudinem; haec vero insuetae calle virtutum tristior, atque horridior ab his tantum eligitur, quibus non tam delectatio itineris cordi est, quam utilitas mansionis. Asperam enim nobis, & insuavem virtutum viam, nimia facit vitiis consuetudo: quae si in partem alteram transferatur, invenietur, sicut scriptura dicit: Semita iustitiae levis. Haec ille. Quamvis ergo prava consuetudo inalterata, non est de eius victoria desperandum, cui Dominus perseverantiam in studiosis operibus, & virtutum actibus in remedium adhibuit. Ipse, ut dicitur in libro Sapientiae, creavit ut essent omnia: & sanabiles fecit nationes or-

his terrarum. Quod si nos fecit, ut essemus, absque dubio convenientia remedia contulit, ne per peccata pereramus. Si ita nos condidit, ut post languorem possumus ad animae sanitatem redire, nequaquam de eius potentia, aut de remedij efficacia desperemus. Remedium autem est robur animi & firmitas mentis, quae adversus oborta impedimenta pugnamus: illa tandem desiciemus, & nos in omnis virtutis ac puritatis possessione collocabimus.

Octavum Instrumentum, Cura particularis, in vitiis cuique virtuti contrario eliminando.

CAPVT V.

Hoc postremum instrumentum adipsicendae virtutis, ex his quae ad voluntatem pertinent, magni momenti est, adeo ut solum ipsum confueverit spirituales animas ad perfectissimam puritatem perducere, & ideo latius pertractandum. Beatus Pater noster Ignatius in aureo illo libello exercitorum, qui tantas de diabolo victorias peperit, & tam copiosos fructus in horrea Ecclesiae congestit, duo examina nos edocuit, quorum alterum vocavit generale, alterum particulare. Generale examen est; quo quotidie culpas nostras defectusque discutimus, & cum firmo proposito emendationis iugemus. Particulate vero examen est, quo adversus aliquod vitium particulare pugnamus, oppositum illi virtuti, quam assequi concupiscimus. Nomen quidem novum, res tamen vetus, & satis ab antiquis cognita, & maximi momenti existimata. Hoc examen particulare, nos curam particularem seu specialem appellavimus, ut pro his, qui hunc libellum non viderunt, communiori & clariori nomine uteremur. Neque abhorret haec appellatio ab ea, quam Sanctus Pater noster usurpavit, quoniam hoc nobilissimum, & nunquam satis laudatum exercitium, & curam & examen continet, & alia nonnulla ex quibus componitur, quae sigillatim exponemus. Dicendum est igitur, quid sit hoc examen, a quibus cognitum & exploratum, quanta sit eius necessitas & utilitas, quae partes & fructus, & ad quae moderanda & componenda se extendat, ut sic pro nostro modulo, eius dignitati fiat satis.

Ignat. li. exercit. Hebdem. 1.

Examen particulare est pugna, seu congressio cum aliquo speciali vitiis, ex proposito, cura, examinatione, & collatione compacta, cuius fructus est, vitium illud eliminare, & oppositam virtutem acquirere. Haec descriptione praestantissimum hoc addiscendarum virtutum, & extinguendorum vitiis instrumentum expressimus: quae sigillatim explicanda est, ut vtilissimae exercitationis, qua novimus innumerabiles admodum profecisse, vis & quidditas innotescat. Examen particulare est pugna: quia sicut pugna visibilis vnius cum altero, est conatus virium corporaliū, quo pugnant nititur hostem sibi resistentem desicere atque prosternere. Ita in hac spiritali exercitatione, amator perfectionis omnem suae mentis conatum applicat, ut possit pro amore virtutis vitium sibi molestius superare. Haec pugna ex parte hominis iusta est: quod enim de Christo dicitur in Apocalypsi: Cum iustitia iudicat, & pugnat: id

Apoc. 19. 11.

id

id est, nulli iniustum bellum inferat, de eius membris in hac parte dici potest, quod aduersus singula vitia cum iustitia pugnant, vt mentes suas a durissima eorum seruitute liberent, & ad iustitiam & puritatis libertatem assurgant. Est autem ex parte vitiorum iniusta, quoniam vitia contra voluntatem naturalis Domini, scilicet Dei, alienum castrum, id est, mentem hominis, occupant, & in ea sibi subdenda & inficienda perseuerant. Nec putandum est, hanc non esse verè & propriè pugnam, quia nullus exterius apparet, qui nos adoriatur, & nobiscum luctetur: nam licet exterius omnia in pace sint posita, tamen interius est bellum, intra sunt hostes, quorum desiderium est, non opes perituras, sed gratiam, sed virtutes, sed bona omnia spiritiualia diripere. Et, vt dixit Ambrosius: grauior est pugna eius, qui intus, quam illius qui foris dimicat. Vitia, quæ oculis non videmus, satis verò interius grafsantia sentimus, aduersus nos pugnant, & nos aduersus illa pugnamus: & locus pugnae non montes, non campi, non valles huius mundi, sed cor nostrum est. In eo conflictus est belli, adeo prolixus, vt vsque ad mortem non cesset: adeo periculosus, vt difficile sit non aliquando vulnerari: adeo anceps, & dubius, vt nisi adesset adiutorium gratiæ Dei, non posset homo spem aliquam victoriæ concipere. Pugnamus quotidie, inquit Augustinus, in vno corde nostro. Vnus homo in corde suo cum turba luctatur. Suggestit auaritia, suggerit libido, suggerit voracitas, suggerit læticia popularis. Omnia suggeruntur, ab omnibus se continet, omnibus respondet, & ab omnibus auertatur, difficile est, vt non ab aliquo feratur. Vbi ergo securitas? Hic nufquam, in ista vita nufquam nisi in sola spe promissorum Dei. Ab hac pugna, ad quam iustus vocatur, & prouocatur, nunquam debet in suo corde desistere, sed illum imitari, qui dicebat: In matutino interficiebam omnes peccatores terræ. Matutino tempus, id est, opportunissimam diei horam eligat, qua possit aduersus vitia sua dimicare, eaque compunctione & proposito emendationis delere. Vel matutinum, primam vitij alicuius ostensionem designat, quia statim ac se ostentat, & nostram pacem turbare aggreditur, hæc est salutaris pugna dissipandum. In matutino, ait Laurentius Iustinianus, videlicet in primo internarum suggestionum congressu, ac corporalium voluptatum impulsu, de cordis mei thalamo, qui Domini ciuitas esse perhibetur, cunctorum vitiorum propellebam insultus. Hæc sanè spiritiualis est pugna. Hæc, inquam, est violentia salutaris, quam sibi ipsi iustus quisque indicit, vt animam suam in pace possideat, virtutum margaritis fulgeat, perfectionis alta conscendat, atque post consummatos pro Christo labores, Beatorum spirituum cætibus inseratur.]

Particulare tamen examen non quæuis est pugna contra vitia, sed illa, quam non aduersus omnia vitia in generali, sed aduersus vnum aliquod, quod magis nos infestat, & virtutem cupitam impugnat, speciale suscipimus. Quia enim (vt postea dicemus) difficile est & minus vtile, aduersus omnia vitia in generali dimicare, & ad omnem simul aspirare virtutem, per partes in hoc opus incumbimus, & vnum aliquod vitium excindere, vnamque specialem virtutem comparare gestimus: & ista acquisita, aliud vitium destruere, & aliam virtutem obtinere contendimus, & tandem vniuersam perfectionem hoc modo assequi conamur. Habemus autem de hoc duplici modo præliandi, imagines in scriptura pulcherri-

A mas. Iam enim populus Dei aduersus acies hostium suorum pugnat, iam vnus aliquis fortis cum vno tantum, ex pluribus, hoste decerrat. Sic vir iustus, nunc contra omnia vitia se exerit; nunc verò, quia minus potens est ad omnia, mutato consilio cum vno tantum præliatur, vt hoc bellum prudentius gerat, & hostibus vno post alium occisis, virtutes etiam non vno (vt aiunt) impetu (quod fieri non potest) sed successu temporis paulatimque conquirit. In historia Regum, quatuor, quæ huius specialis pugnae aduersus vnum vitium figuræ sunt, bella narrantur, ex quibus duo tantum referemus. Alterum est; [in quo Adeodatus, cognatus Dauidis, interfecit alterum [Goliath Gethæum, cuius hastile hastæ erat liciatorum xentium.] Quem namque iste Adeodatus refert nisi virum iustum, cuius omnia bona, Dei dona sunt, quæ non ex propriis viribus, sed ex superno auxilio potuit accipere? Et meritò cognatus veri Dauidis Christi dicitur, cui non carne & sanguine, sed gratiæ spiritu copulatur. Qui & filius salus, & polymitarius, & Bethlehemitæ vocatus est, quoniam iustus, si non semper corpore, at semper corde in syluis & in solitudine, à curis mundanorum sequelstratus, habitat: & ex variis virtutibus tanquam ex multis filis polymita sibi, id est, pulchra sanctitatis indumenta facit, & à domo panis, qua iustus est, nempe ab Ecclesia, originem ducit. Is Goliath fratrem illius, aut similem illi, quem Dauid occiderat, interfecit, quia vnum vitium, illud nimirum ex quo alia suæ imperfectones pendent, singulari hoc certamine prostravit atque deuicit. Hæc pugna satis quidem pulchrè hanc spiritiualem, & specialem pugnam cum aliquo vitio, virtutem, quam optamus, impediende, designat. At alterum bellum eo aptius ad nostrum bellum delineandum adducitur, quòd aliam qualitatem huius nostri certaminis, quam postea ex professo tractabimus, valde necessariam illustrat. Illud autem est, in quo Ionatham, filius fratris Dauid, [virum excelsum, senos in manibus & pedibus digitos habentem,] gladio percussit. Si enim senis digitus, vt nonnulli volunt, sex quæ sunt in consummatione peccati designantur: nempe cogitatio, desiderium, loquutio, operatio, consuetudo, & gloriatio de peccato, quid aliud erit senos huius gigantis digitos commemorare, nisi rationem pugnandi aduersus aliquod vitium aperire? Ea autem est, quòd cum vitium multas partes habet, hæc speciali pugna, vt effisacior sit, non aduersus omnes simul pugnandum, sed quælibet seorsum ad certamen vocanda, vt vitium, quòd simul eradicare non possumus, saltem per partes excissum intereat. Istius igitur spiritiualis pugnae hoc proprium est, quòd vnum aliquod speciale vitium adoritur, & vnam specialem virtutem expugnare, & in hominis possessionem vindicare molitur, vt vires nostræ, quæ pauca sunt, in vnum coactæ, & non in varia, & multa vitia expugnanda dispersæ, facilius possint hostes perfectionis paulatim destruere, & ad eius fastigium ordinatis gressibus conuolare.

E iam tamen æstus desiderio sciendi, in quo salutaris hæc contra aliquod speciale vitium pugna consistat? In illis quidem quatuor supra commemoratis, nepe in proposito, cura, examinatione, & collatione, posita est, quæ qui strenuè præstiterit, & gratiæ Dei innixus exercuerit, absq; dubio & vitium deiicet, & virtutem oppositam possidebit. Hæc quatuor postea latius pertractanda, nunc breuiter exponamus. Propositum hoc significat, vt cum manè, lecto surgis, o vir Dei, & ipsi Domino genuflexus gratias agis, pro quie-

2. Reg. 21.
19.
Vide Abulensibi.
9. 39.

2. Reg. 21.
20.

Amb. lib.
2 de Dn-
nid. c.

Aug. ad
Eph. 99.
tom. 8.

Psal. 100.
8.

Iust. lib.
de spiri-
tuali ani-
ma inter-
ritu ante
finem.

to somno, & pro alia luce tibi vita concessa, & pro innumerabilibus periculis carnis & mentis, à quibus te in præterita nocte liberauit, firmiter quasi in gratiarum actionem statuas, eo die vsq; ad horam meridiana refectionis, te aduersus vitium quod impugnat vis, vt aduersus vitium securitatis, aut detractionis, aut tepiditatis, pugnaturum, nullumq; in ea materia nec minimum defectum admitturum. Istudque idem propositum paulo ante prandium firmiter repetas in examinatione tunc facienda, de qua statim dicam, & vsque ad tempus dormiendi, eodem vitio aut culpa nequaquam fœdari decernas. Item vt sequenti die, & sic deinceps idem facias, toto tempore, quo vitium illud impugnatè constituis, & virtutem illi oppositam cõparare. Huicque proposito fortè accommodari potest illud dictum Salomonis: Cogitavi in corde meo, abstrahere à vino carnem meam, vt animum meum transferrem ad sapientiam. Quid enim est, cogitavi, nisi firmiter statui à vino temperare, vt sapientiam addiscerem? Quis autem credat, potentissimum, & dignissimum regem, ac ditissimum, semel tantum proposuisse, quo posset occasiones innumeras voluptatis, omni hora se ingerentes euincere? Cura est, vt toto illo tempore, quod est à facto proposito vsque ad horam examinationis faciendæ, eiusdem propositi non obliuiscaris, sed illud implere, & actione præstare, & à vitio vel defectu illo abstineres. Breue enim tempus est, à manè vsque ad prandium, in quo facilè te ipsum corriges; & breue à prandio vsque ad cenam: & si his breuissimis morulis assuescas te emendare, suauiter te ad bonum decipies, & per longum tempus à vitio temperabis, & tandem illud astrues, & virtutem illi aduersam in mentis tuæ recessibus inferes. De hac cura intellige illud Sapientis: Cura ergo disciplina, dilectio est; & dilectio, custodia legum illius est custodia autem legum, consummatio incorruptionis est. Cura, inquit, id est, sollicitudo ac diligentia acquirendi virtutem, signum est dilectionis illius: dilectio autem causa est custodia præceptorum, quæ de illa virtute sunt lata: custodia verò huiusmodi præceptorum perfecta est virtutis acquisitio, ac totius perfectionis consummatio; à qua totum istud instrumentum nomen accepit, est, vt bis in die, semel ante prandium, & semel post cenam, antequam cubitum eas, in ipso tempore generalis examinis (de quo postea dicemus) conscientiam tuam attentè discutas, an illud propositum tuum custodieris, diligenter aduertas: si custodisti, Deum auctorem agnoscas, ei que gratias agas: si minus, amarissimè desideas, te ipsum reprehendas, & accuses, de admissis defectibus doleas, & de cetero te proposito tuo stare constituas. Ad hancque examinationem extendere possumus illud Pauli: Spiritus iudicat omnia. Nam & vir ille, qui spiritu Dei agitur, discernit, & discutit omnia, quæ in dictis suis & factis inuenit, vt à se ipso iudicatus, & ob præposterè facta reprehensus, à nemine iudicetur. Qui enim ita uiuit, vt frequenter sua dicta & facta discutiat, ipse suimet iudex factus, his superior euadit, quibus nulla est propria emendationis & discussionis sollicitudo; & quia superior ab inferioribus non iudicatur, ab illis iudicari non potest. Collatio tandem designat, vt si meridiana examinatione aliquos in te defectus deprehenderis aduersus illud propositum tuum, eos in charta, vel libello ad id parato, punctis, aut lineis, aut breui numero notes; & similiter in nocturna examinatione idem omnino facias; & numerum defectuum vnus examinationis cum numero alterius confetas; & similiter defectus vnus diei sequentis,

Eccles. 2. 3.

Sapient 6. 19.

Hoc eod. lib. p. 5.

1. Corin. 2. 15.

A & defectus præcedentis: necnon & culpas huius hebdomadæ, & defectus præterite, inter se compares, vt statum mentis tuæ videas, & an aliquantum proficias, vel potius deficias, manifestè cognoscas. Hanc diligentem, & (vt ita dicam) minutam inspectionem sui, quicquid sit de notatione in scriptis, docuit pulcherrimè Leo Papa, cuius hæc sunt verba notanda: Omnia, quæ animi puritatem & speculum mentis obnubilant, abstergenda sedulo, & quadam elimatione radenda sunt. Scrutetur quisque conscientiam suam, seque ante se statuat propriæ censura iudicij. Videat, si in secreto cordis sui illam, quam Christus dat, inuenit pacem; si desiderium spiritus nulla concupiscentia carnis impugnat, si humilia non spernit, si alta non appetit, si iniquo non delectatur lucro, si immoderato rerum suarum non gaudet augmento, si denique alia felicitate non vitur, aut inimici miseriam non letatur, & cum harum perturbationum nihil in se fortè reperit, sincero disquirat examine, qualium cogitationum specie frequenter: & vitium nullis vanitatum imaginibus acquiescat, vel quam citò animum ab iis, quæ noxiè blandiuntur, abducat. Hactenus ille.

Leo fr. 3. quadrag. ges.

B Hæc est natura huius instrumenti, quod curam particularem aut examen particulare vocamus; hæc generalis praxis, qua illo nobis utendum est multis prætermittis, quæ ad specialem eius expositionem pertinent, & inferius sunt explicanda. Cuius examinis incredibilis est efficacia ad id assequendum, quod nunc tractamus, scilicet ad eliminanda vitia & virtutes inferendas. Quod probè cognoscere, tanti momenti reputauimus, vt non perfunctorie nec cursim, sed ex professo, & latè ad animatum utilitatem enucleare velimus.

De Particulari cura, sive examinis, auctoritate.

CAPVT VII.

ARTICVLARE Examen, diximus nomen esse nouum, rem tamen veterem: & de nouitate nominis nemo ambiget, quod ad hanc rem applicatum, nec in doctoribus Ecclesiasticis, neque in scriptoribus externis inueniet: sed an hæc res antiqua sit, volumus nunc inuestigare. Licet enim ad auctoritatem ei conciliandam, sententia Beatissimi Patris nostri sufficiat, qui non solum sanctissimus, sed & illuminatissimus ad erudiendas animas in via spiritus extitit, & hoc instrumentum vincendorum vitiorum & assequendarum virtutum docuit, & vsque ad felicem mortem ab eius diligentissimo studio non desistit; tamen non oberit, hanc eius doctrinam antiquorum dictis & exemplis confirmare, vt omnibus innotescat, Dei spiritum semper eadem docuisse, & spiritualibus viris certissimam & efficacissimam viam ad proficiendum demonstrasse. Huius curæ, vel examinis, seu pugnae (his enim nominibus hoc instrumentum vocauimus) non alium quam Christum Saluatorem nostrum auctorem esse fateamur: nam (si accidentia istius instrumenti semoueamus, & solam eius substantiam spectemus) ipse aliquando in sua conuersatione eius formam ac rationem expressit. Ille quidem nullum vitium habuit, nec habere potuit; & eius anima ab instante creationis suæ omnibus in summo gradu virtutibus abundauit, nullam de nouo virtutem acquisiuit: quin & robor habuit, vt simul vno impetu

vnuerla